

LUND

Kommunrevisionen

2010-10-20

Utbildningsnämnden

För kännedom:

Kommunfullmäktige

Barn- och skolnämnd Lunds stad

Barn- och skolnämnd Öster

Granskning av utbildningsnämndens säkerhetsrutiner avseende våld och hot om våld i Lunds kommuns gymnasieskolor

PricewaterhouseCoopers har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Lunds kommun granskat utbildningsnämndens arbetsmiljö-/säkerhetsarbete i gymnasieskolorna.

Revisionsfrågan i granskningen har varit om utbildningsnämnden bedriver ett tillfredställande säkerhetsarbete i gymnasieskolorna utifrån lagstiftningens intentioner? Den sammantagna bedömningen är att detta i huvudsak säkerställs på ett tillfredsställande sätt. Bedömningen grundar sig på att nämnden och de granskade gymnasieskolorna Polhemskolan och Gymnasieskolan Vipan på ett övergripande plan har tillfredsställande mål, kontroll, riktlinjer samt uppföljning av arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet. De förebyggande åtgärderna inkluderar introduktion för nya medarbetare och elever, utbildning samt klass-/gruppaktiviteter.

I granskningen har det emellertid identifierats brister i arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet. På både Polhemskolan och Gymnasieskolan Vipan har det förekommit situationer där arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet inte fungerat tillfredsställande. Arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet kan också vidareutvecklas genom bland annat bättre dokumentation av riktlinjerna för arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet. Utifrån granskningsresultaten rekommenderas utbildningsnämnden att:

- säkerställa att Gymnasieskolan Vipan analyserar de iakttagelser som gjorts i revisionsrapporten och utifrån resultatet eventuellt vidtar åtgärder för att förbättra arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet
- se över sina bedömningsgrunder för avstängning/förvisning av elever
- överväga om även Gymnasieskolan Vipan ska upprätta ett system för att kunna särskilja behöriga respektive obehöriga personer inom skolans område
- säkerställa att gymnasieskolorna dokumenterar de rutiner som finns för att minska följdverkningen av en hot- och våldssituation
- förbättra gymnasieskolornas dokumentation kring vilka utbildningsinsatser som de ämnar vidta för lärare och elever.

Svar över vidtagna åtgärder önskas senast *före februari månads utgång 2011*.

FÖR LUNDS KOMMUNS REVISORER

Lars Trägen
Ordförande

Postadress
Box 41
221 00 Lund

Besöksadress
Stortorget 1

Telefon
046 - 35 50 00
046 - 35 53 82
046 - 35 57 06

Fax
046-35 59 28

e-post
komrev@lund.se

Revisionsrapport

Granskning av utbildningsnämndens
säkerhetsrutiner avseende våld och hot
om våld i Lunds kommuns
gymnasieskolor

Lunds kommun

Oktober 2010

Adrian Göransson

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	2
2	Sammanfattande bedömning och rekommendationer.....	3
3	Inledning.....	4
3.1	Revisionsfråga:.....	4
3.1.1	Projektet inriktas mot följande granskningsmål:.....	4
3.2	Metod och genomförande.....	4
3.2.1	Intervjuer.....	4
3.3	Lagstiftning.....	5
4	Iakttagelser.....	6
4.1	Finns mål, kontroll och uppföljning av säkerhetsarbetets kvalitet och effektivitet? 6	
4.1.1	Mål.....	6
4.1.2	Kontroll.....	7
4.1.3	Uppföljning.....	8
4.1.4	Bedömning och rekommendationer.....	9
4.2	Har säkerhetsrutinerna dokumenterats? Om ja, hur förhåller de sig till lagstiftningen?.....	10
4.2.1	Bedömning och rekommendationer.....	11
4.3	Finns det specifika riktlinjer för personal som utsätts för våld eller hot om våld från elever?.....	12
4.3.1	Bedömning och rekommendationer.....	12
4.4	Hur arbetar utbildningsnämnden med att förankra säkerhetsrutinerna i gymnasieskolorna?.....	13
4.4.1	Bedömning.....	13
4.5	Sker kontinuerlig kompetensutveckling?.....	13
4.5.1	Bedömning och rekommendationer.....	14

2 Sammanfattande bedömning och rekommendationer

PricewaterhouseCoopers har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Lunds kommun granskat utbildningsnämndens arbetsmiljö-/säkerhetsarbete i gymnasieskolorna. Revisionsfrågan i granskningen har varit om utbildningsnämnden bedriver ett tillfredsställande säkerhetsarbete i gymnasieskolorna utifrån lagstiftningens intentioner? Den sammantagna bedömningen är att detta i huvudsak säkerställs på ett tillfredsställande sätt. Bedömningen grundar sig på att nämnden och de granskade gymnasieskolorna Polhemskolan och Gymnasieskolan Vipan på ett övergripande plan har tillfredsställande mål, kontroll samt uppföljning av arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet. De förebyggande åtgärderna inkluderar introduktion för nya medarbetare och elever, utbildning samt klass-/gruppaktiviteter. Vidare finns det riktlinjer för hur arbetstagare ska agera vid hot- och våldssituationer.

I granskningen har det emellertid identifierats brister i arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet. På både Polhemskolan och Gymnasieskolan Vipan har det förekommit situationer där arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet inte fungerat tillfredsställande. Gemensamt i elevernas kritik är att de upplever att gymnasieskolorna i vissa fall inte tagit situationerna på tillräckligt stort allvar (se avsnitt 4.1.2). Det förebyggande arbetet kan vidareutvecklas genom bland annat bättre dokumentation och mer heltäckande riskanalyser (se avsnitt 4.2.1). De rutiner som finns för att minska följdverkningen av en hot- och våldssituation bör dokumenteras (se avsnitt 4.3.1). Dessutom kan gymnasieskolornas dokumentation förbättras kring vilka utbildningsinsatser som de ämnar vidta för lärare och elever (se avsnitt 4.5.1). Utifrån granskningsresultaten rekommenderas utbildningsnämnden att:

- säkerställa att Gymnasieskolan Vipan analyserar de iakttagelser som gjorts i avsnitt 4.1.2 och utifrån resultatet eventuellt vidtar åtgärder för att förbättra arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet (se avsnitt 4.1.5)
- se över sin praxis för avstängning/förvisning av elever (se avsnitt 4.1.5)
- överväga att även låta elever i årskurs ett och tre besvara den årliga elevenkäten LUNKEN (se avsnitt 4.1.3 och 4.1.5)
- överväga om även Gymnasieskolan Vipan ska upprätta ett system för att kunna särskilja behöriga respektive obehöriga personer inom skolområdet (se avsnitt 4.2 och 4.2.1)
- de rutiner som finns för att minska följdverkningen av en hot- och våldssituation dokumenteras (se avsnitt 4.3 och 4.3.1)
- förbättra gymnasieskolornas dokumentation kring vilka utbildningsinsatser som de ämnar vidta för lärare och elever (se avsnitt 4.5 och 4.5.1)

3 Inledning

Våld och hot om våld har blivit ett alltmer uppmärksammat problem i skolor. När hot- och våldssituationer förekommer i skolor är det en arbetsmiljöfråga. Arbetsmiljölagen (1977:1160) och gällande föreskrifter reglerar arbetsgivarens ansvar avseende arbetstagarnas/elevernas arbetsmiljö. Vidare berörs också Diskrimineringslagen SFS 2008:567 och Skollagen 14 a kap. om kränkande behandling.

PricewaterhouseCoopers har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Lunds kommun granskat utbildningsnämndens ansvar avseende arbetsmiljö-/säkerhetsarbete i gymnasieskolorna.

3.1 Revisionsfråga:

Säkerställer utbildningsnämnden att det bedrivs ett tillfredställande säkerhetsarbete i gymnasieskolorna utifrån lagstiftningens intentioner?

3.1.1 Projektet inriktas mot följande granskningsmål:

- Finns mål, kontroll och uppföljning av säkerhetsarbetets kvalitet och effektivitet?
- Har säkerhetsrutinerna dokumenterats? Om ja, hur förhåller de sig till lagstiftningen?
- Finns det specifika riktlinjer för personal som utsätts för våld eller hot om våld från elever?
- Hur arbetar utbildningsnämnden med att förankra säkerhetsrutinerna i gymnasieskolorna?
- Sker kontinuerlig kompetensutveckling?

3.2 Metod och genomförande

Granskningen avser utbildningsnämnden. Underlaget som rapporten bygger på utgörs både av skriftliga (styrdokument) och muntliga (intervjuer) källor. De granskade styrdokumentet består av befintlig dokumentation som har bäring på nämndens arbetsmiljö-/säkerhetsarbete. Intervjuer har genomförts med medarbetare från utbildningsförvaltningen, Gymnasieskolan Vipan, och Polhemskolan samt elever från de båda skolorna.

3.2.1 Intervjuer

Utbildningsdirektör, utbildningsförvaltningen
Personalsekreterare, utbildningsförvaltningen

Polhemskolan

Rektor, Polhemskolan, samhällsvetenskapsprogrammet
Lärare, Polhemskolan, samhällsvetenskapsprogrammet
Tre elever, samhällsvetenskapsprogrammet

Gymnasieskolan Vipan

Rektor, hotell- och restaurangprogrammet
Lärare, hotell- och restaurangprogrammet
Fyra elever, tre från hotell- och restaurangprogrammet – en från livsmedelsprogrammet

Rapporten har varit föremål för sakgranskning.

3.3 Lagstiftning

Arbetsmiljölagen och AFS 1993:2¹ ställer krav på att arbetsgivaren ska förebygga ohälsa och olycksfall. Risker avseende hot och våld ska undersökas och förebyggande åtgärder ska vidtas. Arbetsgivaren ska upplysa de anställda² om risker som finns i arbetet och ordna med utbildning så att tillbud och skador kan undvikas. Särskilda säkerhetsrutiner ska finnas för arbete som medför risk för hot och våld. Rutinerna ska vara kända av berörd personal. Vid arbete med risk för återkommande hot och våld ska personalen få särskilt stöd och handledning. Personalen ska ha möjlighet att kalla på snabb hjälp/larma vid hot- eller våldssituation. Om personal utsatts för våld eller hot om våld ska det finnas rutiner så den drabbade snabbt får hjälp och stöd för att förebygga eller lindra fysisk och psykisk skada.

Vidare påbjuds det i Diskrimineringslagen SFS 2008:567 och Skollagen 14a kap om kränkande behandling att en utbildningsanordnare hos en arbetsgivare årligen ska upprätta en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att dels främja lika rättigheter och möjligheter för de barn, elever eller studenter som deltar i eller söker till verksamheten, oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning, dels förebygga och förhindra trakasserier. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som utbildningsanordnaren avser att påbörja eller genomföra under det kommande året. En redovisning av hur de planerade åtgärderna enligt första stycket har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

¹ Arbetskyddsstyrelsens föreskrifter *Våld och hot i arbetsmiljön* (AFS 1993:2). Se även *Första hjälpen och krisstöd* (AFS 1999:7).

² Observera att även elever behandlas som arbetstagare i arbetsmiljölagen.

4 Iakttagelser

4.1 Finns mål, kontroll och uppföljning av säkerhetsarbetets kvalitet och effektivitet?

Utbildningsnämnden har det yttersta ansvaret för arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet i de kommunala gymnasieskolorna i Lund³. Gymnasiechefer/rektorer har det operativa och verkställande ansvaret för arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet⁴. Detta ansvar omfattar planering, organisation och samordning av arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet.

I arbetsmiljölagen och föreskrifter till den står det att det ska finnas styrdokument som ska ligga till grund för ett samordnat och aktivt säkerhetsarbete omfattande såväl ett skadeförebyggande som ett skadebegränsande perspektiv. För att säkerställa detta har utbildningsförvaltningen tagit fram det verksamhetsövergripande styrdokumentet *Tillämpning inom Utbildningsförvaltningen av arbetsmiljöpolicy för Lunds kommun* (hädanefter benämnd arbetsmiljöpolicy) som kan sägas vara utgångspunkten för nämndens arbetsmiljö-/säkerhetsarbete.

4.1.1 Mål

I arbetsmiljöpolicyen finns utbildningsnämndens viljeriktning för arbetsmiljöarbetet formulerad: "Arbetsmiljön ska präglas av omsorg om elever och personal i organisationen. Den förebyggande verksamheten ska inriktas på att identifiera och snabbt undanröja riskmoment i miljön för att förebygga ohälsa och olycksfall."

Både Polhemskolan och Gymnasieskolan Vipan har upprättat egna arbetsmiljöplaner^{5 6} för sitt arbetsmiljö-/säkerhetsarbete. Nedan återges de arbetsmiljörelaterade målen i skolornas planer:

³ Reglemente för utbildningsnämnden i Lund, antaget av kommunfullmäktige den 9 december 1999 § 173. Ändrat av kommunfullmäktige den 27 februari 2003 § 17, den 14 december 2006 § 161 samt den 24 maj 2007, §69.

⁴ *Delegation av uppgifter inom arbetsmiljöområdet*, Lunds kommun, Utbildningskansliet, 2005-02-23.

⁵ Arbetsplan för Polhemskolans arbetsmiljö, Lunds kommun, Polhemskolan, Reviderad 2010-03-25.

⁶ Arbetsmiljöhandbok, Lunds kommun, Gymnasieskolan Vipan, fastställd av gymnasiechef Håkan Flykt 2008-08-11 och reviderad av intendent Tuija Asikainen 2010-08-19.

Polhemskolan

- Alla ska känna en ökad motivation i det dagliga arbetet
- Alla ska känna en ökad gemenskap på arbetsplatsen
- Alla ska känna ökat inflytande
- Risken att drabbas av olyckor eller sjukdomar i arbetet ska minska
- Antalet sjukskrivningar skall minska
- Antalet deltagare i skolans friskvårdsaktiviteter ska öka

Gymnasieskolan Vippan

- Öka kunskapen om och delaktigheten i ett aktivt arbetsmiljöarbete samt ett tydliggöra allas skyldigheter och rättigheter att bidra till att skapa en god arbetsmiljö
- Tydliggöra de väsentliga delarna och ge hjälp samt hänvisning till ökad kunskap. Vilket görs genom att visa på de övergripande processerna, medan detaljerna återfinns i hänvisade källor.
- Tydliggöra uppgiftsfördelningen inom skola om vem som skall göra vad i arbetsmiljöfrågor
- Skapa en attraktiv arbetsplats med hög trivsel och engagemang, vilket befrämjar en låg sjukfrånvaro och skapar ett gynnsamt rekryteringsläge för ny personal.
- Att 90 % av arbetsmiljöfrågorna skall lösas mellan medarbetare/elev och närmaste chef/mentor.

Gymnasieskolan Vippan har utöver ovanstående mål även tagit fram ett specifikt mål för läsåret 2010/2011: Implementera arbetsmiljöhandboken och skapa möjligheter för ett aktivt arbetsmiljöarbete genom att upprätta en tydlig arbetsfördelning och finna lämpliga arbetsformer för det systematiska arbetsmiljöarbetet.

4.1.2 Kontroll

Enligt utbildningsdirektören kan den övergripande kontrollen av arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet sägas ske genom en regelbunden dialog mellan nämnden, förvaltningen och gymnasieskolorna. Utbildningsdirektören uppger att förvaltningens roll är att fungera som en länk mellan nämnden och skolan. Vidare uppger utbildningsdirektören att denne träffar gymnasiecheferna varannan vecka och nämnden en gång i månaden. På så sätt får utbildningsdirektören en god inblick i gymnasieskolornas arbetsmiljö-/säkerhetsarbete.

Vid intervjun med rektor och lärare fick de möjligheten att berätta om hur skolorna kontrollerar att arbetsmiljön är tillfredsställande. Rektorerna och lärarna på skolorna beskriver detta som en process i vilken olika led inom respektive skolverksamhet samverkar. Detta innebär att en arbetsmiljörelaterad fråga kan avhandlas på olika nivåer inom skolverksamheten, såsom vid utvecklingssamtal, klassråd, elevråd, arbetslagsträffar och skolledning. Kommunikationen mellan de olika leden anses således vara avgörande

för ett framgångsrikt arbetsmiljöarbete. Beträffande kommunikationen så upplever rektor, lärare och elever att denna i stort sett är bra.

Under intervjuerna ombads lärare/elever att reflektera över vilka erfarenheter och händelser de har kring hot- och våldssituationer samt kränkningar på sin gymnasieskola. Samtliga kunde berätta om situationer som de själva eller någon arbetskamrat/elev råkat utföra. En följdfråga ställdes huruvida lärarna/eleverna upplever att gymnasieskolan agerade korrekt vid incidenten/-erna ifråga. Lärarnas svar var jakande på frågan. Eleverna har däremot berättelser om händelser där de upplever att skolorna inte agerat på ett korrekt sätt. Nedan följer ett par exempel på sådana händelser.

Gymnasieskolan Vipan: Vid ett tillfälle ska en kvinnlig elev känt sig verbalt förolämpad av en manlig elev och därför kontaktat sin rektor om detta. Rektorn hade enbart kommit med rekommendationen att om det skulle upprepas så skulle hon återkomma. Utöver detta vidtogs ingen utredning eller kontakt med den anklagade eleven gällande händelsen. Intervjuade elever anser att en sådan respons sänder ut en signal om att skolan inte tar situationen på allvar och detta resulterar i att elever drar sig för att kontakta personal. Det finns andra exempel på arbetsmiljörelaterade händelser där eleverna upplever att skolan inte tagit situationen på tillräckligt stort allvar eller inte agerat korrekt. Exempelvis uppges det att det har förekommit att elever använt droger på skolan. Vid ett tillfälle ska elever ha påtalat en lärare om detta men inga åtgärder vidtogs.

Polhemskolan: Det finns elever på skolan som flera gånger ska ha varit involverade i hot- och våldssituationer. Vid några tillfällen har även polisen fått tillkallas till gymnasieskolan. De elever som varit inblandade i dessa händelser går fortfarande kvar på Polhemskolan. Intervjuade elever anser att det är märkligt att dessa elever får gå kvar på skolan. Eleverna menar också att detta kan uppfattas som att skolledningen inte tar sådana situationer på allvar.

4.1.3 Uppföljning

I likhet med de föreskrifter som utbildningsnämndens angett i sin arbetsmiljöpolicy så följer Polhemskolan och Gymnasieskolan Vipan upp sitt arbetsmiljöarbete på arbetslagsträffar samt samverkansgrupper. Som tidigare konstateras följs elevernas arbetsmiljö upp genom klassråd, elevråd och utvecklingssamtal. Därutöver ger utbildningsförvaltningen alla elever i årskurs två möjligheten att besvara en enkät LUNKEN (Lokal uppföljning av ungdomspolitik) om hur de upplever skolmiljön. Resultaten redovisas i utbildningsförvaltningens och skolornas kvalitetsredovisning. Den senaste redovisningen från läsåret 2008/2009 visar att skolornas elever överlag är positiva till skolmiljön.

Eleverna i årskurs ett och tre har möjligheten att fylla i en kursutvärdering när en kurs slutat. Arbetsmiljön berörs emellertid endast lite i kursutvärderingen. Några av de

intervjuade personerna på de båda skolorna anser att även eleverna i årskurs ett och tre borde få tillfälle att besvara enkäter angående skolmiljön.

I utbildningsförvaltningens arbetsmiljöpolicy går det att utläsa att alla tillbud och olycksfall ska anmälas, redovisas och analyseras. Vid händelse av ett tillbud har skolorna blanketter för att dokumentera händelsen. Blanketten skickas till förvaltningens kansli som för statistik över tillbudena. Av statistik som gymnasieskolorna tagit fram i samband med granskningen framgår det att under år 2009 hade Polhemskolan åtta rapporterade hot-/våldsincidenter, medan motsvarande siffra för Gymnasieskolan Vipan⁷ var tio. Under innevarande år har det rapporterats tre hot-/våldsincidenter på vardera av gymnasieskolorna. Vidare framgår det av utbildningsförvaltningens kvalitetsredovisning att under år 2009 hade vare sig Polhemskolan eller Gymnasieskolan Vipan några anmälningar avseende kränkningar.

På frågan om de intervjuade lärarna och eleverna känner sig trygga på gymnasieskolorna var svaren från samtliga jakande. Intervjuade rektorer, lärare och elever anser att mot bakgrund av antalet elever på skolorna (Polhemskolan cirka 2 050, Gymnasieskolan Vipan cirka 1 250) är hot- och våldssituationer förhållandevis ovanliga.

4.1.4 Bedömning och rekommendationer

Det är genom mål, kontroll och uppföljning som arbetsmiljö-/säkerhetsarbetets kvalitet samt effektivitet säkerställs. Dessa aspekter av arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet bedöms i sin helhet vara tillfredsställande. Det finns emellertid delar i arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet som kan förbättras. De beskrivna händelserna i avsnitt 4.1.2. är situationer där eleverna upplever att arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet inte fungerat tillfredsställande. Gemensamt i elevernas kritik är att de upplever att gymnasieskolorna i vissa fall inte tagit situationerna på tillräckligt stort allvar. De beskrivna händelserna på Gymnasieskolan Vipan är exempel på situationer där arbetsmiljö-/säkerhetsrutinerna brustit. Gymnasieskolan bör analysera de iakttagelser som gjorts och utifrån resultatet vidta eventuella åtgärder för att förbättra arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet. När det gäller händelserna på Polhemskolan ska det understrykas att avstängning/förvisning av en elev regleras i gymnasieförordningens 6 kap § 21-25 och det är endast styrelsen för utbildningen som kan fatta ett sådant beslut. Utbildningsnämnden bör se över sin praxis för avstängning/förvisning av elever.

⁷ I Gymnasieskolan Vipans statistik är inte anmälda hot- och våldsincidenter inom Gymnasieskolan inräknat. År 2009 rapporterades 13 hot- och våldsincidenter, motsvarande siffra under innevarande år 2010 är 42.

Uppföljningen av arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet hade kunnat förbättras genom att även låta elever i årskurs ett och tre få besvara den årliga elevenkäten LUNKEN.

4.2 Har säkerhetsrutinerna dokumenterats? Om ja, hur förhåller de sig till lagstiftningen?

Som ovan konstaterats har skolorna i enlighet med utbildningsförvaltningens påbud upprättat planer för sitt systematiska arbetsmiljöarbete. Nedan redogörs för hur skolornas planer förhåller sig till lagstiftningens intentioner.

Ett grundläggande moment för det systematiska arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet är riskanalyser. Utifrån dessa ska det förebyggande arbetet utformas, såsom instruktioner för hur arbetstagare ska agera vid och efter en krissituation.

I Gymnasieskolan Vipans arbetsmiljöplan finns det beskrivet hur bedömning av risker ska gå till. Vidare har Gymnasieskolan Vipan dokumenterat en riskanalys i sin Likabehandlingsplan. Områden som berörs i riskanalysen är bland annat skolans olika byggnader, elevernas olika bakgrunder samt resor till och från skolan. Liknande information/dokumentation om riskbedömningar finns inte för Polhemskolan. Enligt båda rektorerna genomförs det årligen också arbetsmiljöronder där risker i skolmiljön identifieras och åtgärdas.

Intervjuade rektorer och lärare framhåller att gymnasieskolornas geografiska läge har betydelse för hur vissa delar av arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet är utformat. Polhemskolan som är centralt beläget i Lund upplevs ofta ha besök av utomstående ungdomar. För att personal ska kunna identifiera behöriga respektive obehöriga personer så använder sig skolan av så kallade elevkort. Detta kort fungerar som en id-handling som ska uppvisas vid förfrågan från personal, såsom vid matsal och bibliotek. För Gymnasieskolan Vipan är det geografiska läget omvänt, skolan ligger i utkanten av Lund och anses ha få besök av obehöriga personer. Skolledningen har därför ansett att elevkort eller dylikt inte behövs.

Det förebyggande arbetet ska inriktas mot att minska riskerna för att någon skadas eller chockas vid en hot- och våldssituation. Förebyggande arbete kan beröra lokaler (låsning av dörrar), utbildning (värdegrundsarbete/attityd påverkande insatser) och bemanningsplanering (introduktionsprogram för elever och lärare).

Både Polhemskolan och Gymnasieskolans Vipans arbetsmiljöplaner saknar uppgifter om konkreta åtgärder för det förebyggande arbetsmiljöarbetet. Däremot finns det uppgifter om det förebyggande arbetet i gymnasieskolornas likabehandlingsplaner. Beträffande gymnasieskolornas likabehandlingsplaner: Våren 2009 genomförde skolinspektionen en granskning av hur väl Lunds kommuns gymnasieskolor uppfyllde statens krav utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Slutsatsen

från inspektionen var att ingen av gymnasieskolorna levde upp till lagstiftningarna och att planerna behövde åtgärdas. Med anledning av detta bestämde utbildningsnämnden att den övergripande likabehandlingsplanen⁸ för förvaltningen skulle revideras och sedermera implementeras i gymnasieskolorna. En ny plan har tagits fram och antagits av nämnden 2010-02-18. Gymnasieskolan Vipan har anpassat sin likabehandlingsplan⁹ efter nämndens, medan Polhemskolan¹⁰ ännu inte gjort detta.

Några av de förebyggande åtgärder som tas upp i skolornas likabehandlingsplaner är:

- Klassråd (P. skolan och G. Vipan)
- Elevprogramråd (P. skolan och G. Vipan)
- Arbetslagsmöten (P. skolan och G. Vipan)
- Fördomsprojektet – Möt din fördom¹¹. Ansvarig lärare. (P. skolan)
- Sex och samlevnad – genomförs i alla klasser genom arbetslagens försorg (P. skolan)

Polhemskolan och Gymnasieskolan Vipan arbetar också förebyggande genom att arrangera introduktionsdagar för eleverna. Introduktionsdagarna anordnas vid början av höstterminen och inkluderar olika aktiviteter för samtliga elever på skolan. Intervjuade lärare och elever anser att introduktionsdagarna är ett bra initiativ från skolorna då de ger tillfälle för eleverna att lära känna varandra.

4.2.1 Bedömning och rekommendationer

Dokumentationen av arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet bedöms i vissa delar vara otillfredsställande. Polhemskolan bör dokumentera en heltäckande och systematiserad riskanalys i antingen sin arbetsmiljöplan eller likabehandlingsplan.¹¹ Riskbedömningen

⁸ Övergripande likabehandlingsplan/-plan mot kränkande behandling – kommunala verksamheter, Lunds kommun, beslutad av utbildningsnämnden 2010-02-18.

⁹ Likabehandlingsplan/plan mot kränkande behandling, Gymnasieskolan Vipan. Fastställt av av rektor BFOP 2010-05-18.

¹⁰ Likabehandlingsplan för Polhemskolan. Polhemskolan, fastställd 2008-12-11.

¹¹ Gymnasiechefen på Polhemskolan uppger, vid sakgranskningen av revisionsrapporten, att skolans nya likabehandlingsplan ska fastställas den 7 oktober. Utbildningsförvaltningen har emellertid bestämt att gymnasieskolornas nya likabehandlingsplaner senast skulle vara fastställda den 31 augusti. I Polhemskolans nya likabehandlingsplan finns en riskanalys dokumenterad.

bör genomföras i ett antal steg; identifiering av situationer som kan medföra våld eller hot, bedömning av hur allvarlig risken är, ge förslag till och vidta åtgärder, utse ansvarig och följ upp åtgärden.

Gymnasieskolan Vippan har inget system för att särskilja behörig respektive obehöriga personer på skolan. Ur ett förebyggande perspektiv är det inte tillfredsställande att avstå från att införa ett identifikationssystem. Argumentet att det inte behövs på grund av att det sällan vistas obehöriga personer på skolan är således inte hållbart.

Mot bakgrund av att utbildningsnämnden antog förvaltningens nya likabehandlingsplan 2010-02-18 är det anmärkningsvärt att Polhemskolan fortfarande inte, vid granskningstillfället, implementerat den i sin verksamhet. Polhemskolan bör påskynda arbetet med att göra detta.

4.3 Finns det specifika riktlinjer för personal som utsätts för våld eller hot om våld från elever?

Enligt föreskrifter till arbetsmiljölagen ska det finnas handlingsplaner som innehåller riktlinjer för hot- och våldssituationer. Gymnasieskolorna har, förutom de arbetsmiljödokumenterna, också handlingsplaner som behandlar vad som gäller vid hot- och våldssituationer. Rutinerna ger en översiktlig vägledning för vilka olika moment som ska beaktas vid sådana händelser.

Arbetsgivaren har också enligt lagstiftningen ansvaret för att det finns rutiner för att den arbetstagare som utsatts för våld eller hot om våld fort får hjälp och stöd. Detta för att minska den fysiska och psykiska skadan. Att ta hand om drabbad arbetstagare innebär till exempel att hålla stödsamtal, enskilt eller i grupp. Vare sig Polhemskolans eller Gymnasieskolan Vipans planer har anvisningar för hur en arbetstagare som utsatts för våld eller hot om våld bör tas omhand. Enligt intervjuade rektorer erbjuds personal/elev som utsatts för våld eller hot om våld stödande samtal.

Sammantaget anser intervjuade lärare att de riktlinjer som finns för hot- och våldssituationer är tillräckliga. Lärarna menar också att riktlinjerna är väldigt grundläggande och riktar sig mest mot nyanställda.

4.3.1 Bedömning och rekommendationer

Riktlinjerna för hot- och våldssituationer bedöms tillfredsställande. I likhet med anmärkningarna i föregående avsnitt finns det samtidigt brister i dokumentationen för det här området av arbetsmiljö-/säkerhetsarbetet. Gymnasieskolorna bör dokumentera riktlinjerna för hur personer som utsatts för våld och hot om våld ska behandlas.

4.4 Hur arbetar utbildningsnämnden med att förankra säkerhetsrutinerna i gymnasieskolorna?

Kännedomen om ett arbets-/säkerhetsdokument säkerställs genom att informationen/dokumentationen sprids uppifrån och ner i organisationen. Rektorer använder arbetslagsträffar som ett tillfälle för att förankra dokumentet bland personalen. Därefter tar lärarna upp de dokument som specifikt berör eleverna på klassråden. Dessutom har gymnasieskolorna som rutin att vid höstterminens start gå igenom dokumenten. Sluligen finns det också som rutin att varje nyanställd lärare och ny elev ska få en introduktion av skolans arbetsmiljöplan och likabehandlingsplan. Samtliga intervjuade elever känner till skolornas arbetsmiljöplan och likabehandlingsplan samt att de finns tillgängliga på skolornas intranät.

På båda skolorna anser personalen att de varit delaktiga vid planarbetet och att de är tillräckligt förtrogna med dokumenten. Eleverna menar också att de har tillräcklig kunskap om arbetsmiljöplan och likabehandlingsplan.

4.4.1 Bedömning

Utbildningsnämndens arbete med att förankra arbetsmiljö-/säkerhetsrutinerna i gymnasieskolornas bedöms tillfredsställande. Bedömningen grundar sig på att det finns en god kännedom om gymnasieskolornas arbetsmiljödokument.

4.5 Sker kontinuerlig kompetensutveckling?

I utbildningsförvaltningens arbetsmiljöpolicy står det att förvaltningen årligen ska anordna ett seminarium för skolornas chefer. Enligt utbildningsdirektören behandlade det senaste seminariet droger och besöktes bland annat av en föreläsare från HASSELA.

Av skolornas arbetsmiljödokument är det enbart Polhemskolan som, i sin likabehandlingsplan, har dokumenterat planerade utbildningar¹² som riktar sig mot elever. Rektorer och lärare uppger dock att så kallade mentorsutbildningar hålls årligen. Ett av de områden som har täckts in i dessa är arbetsmiljöarbetet. Såväl rektorerna som lärarna anser att utbildningsinsatserna i stort sett är tillräckliga och att kompetens finns för att upprätthålla en god arbetsmiljö. Eleverna anser också att gymnasieskolorna anordnar tillräckligt med temadagar och liknande.

¹² Exempelvis Fördomsprojektet samt Sex och samlevnad, båda riktar sig mot eleverna.

4.5.1 Bedömning och rekommendationer

Kompetensen angående arbetsmiljö-/säkerhetsfrågor bedöms tillfredställande. Det saknas emellertid en långsiktighet och planering av de kompetenshöjande insatserna. Gymnasieskolorna bör i större utsträckning dokumentera vilka utbildningsinsatser de avser att ha för personal och elever. Detta bör göras årligen och dokumenteras i gymnasieskolornas arbetsmiljöplaner.

2010-10-20

Adrian Göransson

Lena Salomon

Adrian Göransson

Namnförtydligande

Lena Salomon

Namnförtydligande